

RESEARCH ARTICLE/ARAŞTIRMA MAKALESİ

Bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi

Examination of individuals' disaster preparedness beliefs in the context of demographic data, hopelessness and fatalism tendencies

Gönül Gökçay¹

Ayşe Çevirme²

1 Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: gokcaygonul22@gmail.com

2 Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: acevirme@sakarya.edu.tr

Öz

Bu çalışma bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Çalışma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı desende yürütülmüştür. Çalışmaya 18 yaş ve üzerinde olan ve online platformlarda anket uygulamayı kabul eden 563 birey katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Sosyodemografik Bilgi Anketi, Genel Afet Hazırlık İnanç Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Kadercilik Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir. Veriler bağımsız gruplar için t testi, ANOVA (Post hoc, Bonferroni, Tukey ve LSD testi), Pearson korelasyon analizi, basit doğrusal, hiyerarşik regresyon analizi ile test edilmiştir.

Katılımcıların yaş ortalaması 25.94 ± 10.19 'dur. Katılımcıların, afet hazırlık inancı 77.13 ± 22.74 , umutsuzluk ölçeği 8.84 ± 3.79 , kadercilik eğilimi ölçeği 66.23 ± 13.91 olarak saptanmıştır. Çalışmada afet hazırlık inanç düzeyini bireylerin aile yapısı etkilemektedir. Umutsuzluk düzeyini aile yapısı, yaşadıkları yer, deprem bölgesinde yaşama durumu, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu, afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu etkilemektedir. Kadercilik eğilimi düzeyini ise cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu etkilemektedir. Afet hazırlık inancı ile umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri arasında zayıf pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Bireylerin afet hazırlık inancını umutsuzluk ve kadercilik eğiliminin % 14.5 oranında açıkladığı bulunmuştur.

Citation/Atf: GÖKÇAY, G. & ÇEVİRME, A. (2023). Bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi. *Journal of Awareness*. 8(4): 449-464, <https://doi.org/10.26809/joa.2155>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Gönül Gökçay
E-mail: gokcaygonul22@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Çalışmada bireylerin orta düzey afet hazırlık inancı, düşük umutsuzluk ve orta düzey kadercilik eğilimi sergiledikleri bulunmuştur. Bireylerin afet hazırlık inancını etkileyen faktörler arasında umutsuzluk ve kadercilik eğilimi bulunmaktadır. Sonuçlar doğrultusunda, bireyleri afet hazırlık inancını artırmada, bireysel özellikler, umutsuzluk ve kadercilik eğiliminin etkisi göz önünde bulundurularak, toplumun geneli ve politika yapıcılara büyük görevler düşmektedir.

Anahtar kelimeler: Afet Hazırlık İnancı, Umutsuzluk, Kadercilik Eğilimi.

Abstract

This study was designed to examine individuals' disaster preparedness beliefs in the context of demographic data, hopelessness, and fatalism tendencies.

The study was planned in a descriptive and correlational design. A total of 563 participants aged 18 and above who agreed to participate in an online survey were included in the study. Data were collected using a socio-demographic information questionnaire, a general disaster preparedness belief scale, the Beck Hopelessness Scale, and the Fatalism Tendency Scale. The data were analyzed using the SPSS 25.0 package program, and the significance level was set at $p < 0.05$. Independent samples t-test, ANOVA (Post hoc, Bonferroni, Tukey, and LSD tests), Pearson correlation analysis, simple linear regression, and hierarchical regression analysis were used to test the data.

The mean age of the participants was 25.94 ± 10.19 . Participants scored an average of 77.13 ± 22.74 on the disaster preparedness belief scale, 8.84 ± 3.79 on the hopelessness scale, and 66.23 ± 13.91 on the fatalism tendency scale. In the study, family structure was found to influence individuals' disaster preparedness belief levels. Hopelessness levels were influenced by family structure, place of residence, living in an earthquake-prone area, perception of being prepared for disasters, and receiving education on disasters and their management. Fatalism tendency levels were influenced by gender, education level, marital status, and receiving education on disasters and their management. A weak positive relationship was found between disaster preparedness belief and hopelessness and fatalism tendencies. It was found that hopelessness and fatalism tendencies explained 14.5% of individuals' disaster preparedness belief.

In the study, individuals exhibited moderate disaster preparedness belief, low hopelessness, and moderate fatalism tendency. Factors influencing individuals' disaster preparedness belief include hopelessness and fatalism tendencies. In light of the results, taking into account individual characteristics, despair, and fatalistic tendencies, it is crucial for the society as a whole and policymakers to undertake significant responsibilities in increasing individuals' belief in disaster preparedness.

Keywords: Disaster Preparedness Belief, Hopelessness, Fatalism Tendency.

1.GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre afet, normal varoluş koşullarını bozan ve etkilenen topluluğun uyum kapasitesini aşan düzeyde acıya neden olan bir olaydır. Olumsuz olaylara veya afetlere iklim faktörleri, Covid-19 pandemisi (Peleg vd., 2021), kazalar veya kasıtlı insan eylemleri de neden olmaktadır (örneğin terör saldırıları veya kundaklama) (Laplante vd., 2016; Bail vd., 2021) Nedeni ne olursa olsun, genel olarak afetler bir grup insanı (kurbanları), yerel toplumu, çevreyi, yetkilileri ve ülkeleri halk sağlığı, ekonomi, çevre ve siyaset açısından olumsuz olarak etkiler (Bail vd.

,2021). Afetler, sadece kitlesel ölümlere neden olmaz, maddi ve manevi kaynaklara zarar verir, ülkelerin ya da toplumların geleceklerini tehdit eder, ani gelişir, zamanı bilinmez (Azimli Çilingir, 2022).

Türkiye jeolojik yapısı gereği doğal afetlere eğilimlidir (Ersoy ve Koçak, 2016). Afete hazırlık, afet riskinin azaltılmasının temel bileşenlerinden biridir. Etkili afet hazırlığı (örneğin, yiyecek ve su depolamak, yüksek mobilya ve su ısıtıcılarını emniyete almak, bir ev acil durum planı hazırlamak) savunmasızlığı azaltır, hafifletme seviyesini yükseltir, bir afet olayına zamanında

ve etkili müdahale sağlar, afet sonrası toparlanma süresini kısaltır ve topluluk direncini artırır (Ejeta vd., 2015; İnal vd., 2019).

Afet hazırlık inancı, insanların doğal afetlere karşı hazırlıklı olma düzeyini etkileyen birçok faktörden etkilenmektedir. Güncel literatürde afet hazırlık inancını etkileyen faktörler arasında; öz-yeterlilik inancı, afet deneyimi, algılanan tehdit düzeyi, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medya kullanımı ve sosyal bağlar bulunmaktadır (Aldrich ve Meyer, 2015; Lindell ve Perry, 2012; Yong vd., 2020). Yakın zamanda yapılan bir çalışmada aylık gelir, mesleki durum, herhangi bir afet deneyimi ve herhangi bir afet eğitimine sahip olma durumu, genel afetlere hazırlık inancı ile ilişkili önemli faktörler olarak bulunmuştur (İnal vd., 2019). Aynı zamanda afetler sırası ve sonrasında bireylerde bir çok fiziki ve mental sorunların olabileceği, bunlar arasında umutsuzluk, depresyon, tükenmişlik, keder, post travmatik stres bozukluğunu geliştirdiği unutulmamalıdır (Akpınar ve Ceran, 2020; Demirbaş ve ark., 2013; Diab ve Mabrouk, 2015; Olchin ve Krutz, 2012).

Beck (1985) umutsuzluğu bilişsel kuramı içerisinde depresyonun temeli olarak tanımlamaktadır. Umutsuzlukla birlikte çaresizlik, değersizlik, kararsızlık, harekete geçememe, suçluluk duyguları ve intihar düşüncesi gibi duygular da görülebildiği için depresyona yatkınlık artmaktadır (Bozkurt, 2003). Travma yaşama durumu daha yüksek umutsuzluk düzeyi (Hul vd., 2002) ve intihar düşüncesiyle ilişkilendirilmiştir.

Kadercilik kavramı çeşitli disiplinler tarafından ele alınarak birçok tanımlama yapılmıştır. Kadercilik, genellikle yaşamda olup biten her şeyin doğüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği; önceden belirlenmiş olan alinyasının değişmeyeceği, çaba harçayarak ya da önceden harekete geçerek bu belirlenmişliğin dışına çıkılamayacağı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu belirlenmişlik durumunun yaşamın kaçınılmaz bir olgusu olarak kabul edilmesi gerektiğini, kişinin kendi yaşamını kontrol edemeyeceği, seçim yapma şansının olmadığı inancı da kadercilik olarak tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklarda ise kadercilik kişisel kontrolün pasif bir biçimde reddedilmesi olarak tanımlanmıştır Kadercilik eğili-

minin pasiflik, önlem almama ve risk alma gibi olumsuz davranış örüntüleriyle ilişkili olduğu düşünülmüş ve bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Kaya ve Bozkır, 2015). Yüksek düzeyde kadercilik eğiliminin ergenlerde risk alma davranışını arttırdığı (Haynie vd., 2014), kanser, AIDS gibi hastalıklarda hastalıkla ilgili bilgi ve önlem almayı azalttığını (Ramirez, 2014; Schminnd, 2007), depresyon ve/veya trafik kazalarında risk almayı arttırdığı ve önlem almayı azalttığı araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Kayani vd., 2011; McClure vd., 2001; Şimşekoğlu vd., 2013; Türküm, 2006).

Literatür tarandığında bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmadaki amacımız bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı desende yürütülmüştür.

2.2. Araştırma Soruları

- Bireylerin, afet hazırlık inançları ne düzeydedir?
- Bireylerin, umutsuzluk düzeyleri nasıldır?
- Bireylerin, kadercilik eğilimi düzeyleri nasıldır?
- Bireylerin afet hazırlık inançları, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri arasında ilişki var mıdır?
- Bireylerin afet hazırlık inançları üzerinde, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimi etkili midir?

2.3. Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Zaman

Araştırma, sosyal medya aracılığıyla (Google forms.) internet erişiminin olduğu Türkiye'nin herhangi bir ilinde yaşayan 18 yaş üstü herhangi bir kurum seçilmeksizin çalışmayı kabul eden bireylere uygulanmıştır. Araştırma verileri Mayıs-Haziran 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.4. Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini TÜİK (2021) nüfus ve konut sayımı verilerine göre 18 yaş üzeri 65.704.310 birey oluşturmaktadır. Evreni bilinen örneklem hesabı kullanılarak örneklem hesaplama motoru aracılığıyla (%95 güven düzeyi, %5 hata payı baz alınarak) 384 olarak hesaplanmıştır. Çalışma 563 katılımcı ile sonlandırılmıştır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Çalışma anketi, Sosyo-demografik Bilgi Anketi, Genel Afet Hazırlık İnanç Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Kadercilik Eğilimi Ölçeği olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

2.5.1. Sosyodemografik Bilgi Anketi: Bu anket araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuştur (Efeoğlu, vd., 2021; İnal vd., 2018; Yigitbaş vd., 2020). Ankette: bireyin; cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, çocuk varlığı, eğitim seviyesi, çalışma durumu, gelir seviyesi, afet yaşama durumu, afet hakkında eğitim alma durumu gibi 17 adet sorudan oluşmaktadır

2.5.2. Genel Afet Hazırlık İnanç Ölçeği: Sağlık İnanç Modeli esas alınarak İnal, Altıntaş ve Doğan (2018) tarafından geliştirilmiştir. 31 maddelik bu ölçek 6 boyuttan oluşmakta ve katılım derecesinin sorulduğu 5'li likert tarzında (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) puanlanmaktadır.. Ölçeğin alt boyutlarında algılanan engeller (perceived barriers) 6 madde, öz yeterlilik (self efficacy) 8 madde, algılanan faydalar (perceived benefits) 3 madde, eyleme geçiriciler (cues to action) 5 madde, algılanan duyarlılık (perceived susceptibility) 6 madde ve algılanan ciddiyet (perceived severity) 3 madde ile ölçülmektedir. Özgün çalışmada ölçek ve boyutları için Cronbach'ın alfa katsayısı "0,74-0,90" arasında kaydedilmiştir (İnal vd., 2018). Bu çalışmada Cronbach's alfa değeri 0.71-0.93 arasında seyretmektedir.

2.5.3. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ): Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), Beck vd., (1974) tarafından geliştirilmiş ve Seber vd., (1993) tarafından Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır. Seber vd. (1993) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur (Seber vd.,

1993). Ölçek 20 madden oluşmakta ve 0-1 arası puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan 0-20 arasında değişmektedir. Puanların yükselmesi bireydeki umutsuzluk duygusunun yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Savaşır & Hisli, 1997). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach's alfa değeri 0.72 bulunmuştur.

2.5.4. Kadercilik Eğilimi Ölçeği: Ölçek Kaya ve Bozkır tarafından 2015 yılında geliştirilmiştir. Ölçek 24 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır ve 5'li likert tipindedir. "Önceden Belirlenmişlik" boyutu 1. 4. 12. 15. 18. 19. 22. ve 24.'üncü maddelerden oluşmaktadır (Min-Max 8-40 puan). Bu boyuttan alınan yüksek puan önceden her şeyin önceden belirlenmiş olduğuna yönelik algının yüksek olduğunu göstermektedir. "Kişisel kontrol" boyutu 2. 6. 8. 11. 14. ve 21. maddelerden oluşmaktadır (Min-Max 6-30 puan). Bu boyutta maddeler tersten puanlanmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puan kişisel kontrol algısının zayıf olduğunu göstermektedir. "Batıl İnanç" boyutudur. Bu boyut 3. 5. 10. 17. 20. ve 23. maddelerden oluşmaktadır (Min-Max 6-30 puan). Bu boyuttan alınan yüksek puan batıl inançlara inanma eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Dördüncü alt boyut ise "Şans" alt boyutudur. Bu boyut 7, 9, 13 ve 16. maddelerden oluşmaktadır (Min-Max 4-20 puan). Bu alt boyuttan alınan yüksek puan şans faktörüne inanma eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak tüm alt boyutlar kadercilik eğilimini ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 24, maksimum puan 120'dir. Ölçeğin tüm alt boyutlarından alınan puanlar toplanarak toplam kadercilik eğilimi puanı elde edilmektedir. Puan yükseldikçe kadercilik eğilimi yükselmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .86, test tekrar test güvenilirlik katsayısı .72'dir (Kaya ve Bozkır, 2015). Bu çalışmada Cronbach's alfa değeri 0.80 bulunmuştur.

2.6. Verilerin Toplama Süreci

Araştırma verileri etik kurul onayı alındıktan sonra Google.forms kullanılarak çevrimiçi (online WhatsApp, facebook, twitter) yolla anket gönderilerek toplanmıştır.

2.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Ortalama, Standart Sapma), parametrik ve non-parametrik analizler kullanılmıştır. Bağımsız gruplar için t testi, ANOVA (Post hoc, Bonferroni, Tukey

ve LSD testi), Pearson korelasyon analizi, basit doğrusal, hiyerarşik regresyon analizi ile veriler test edilmiştir.

2.8. Araştırmanın Güçlükleri ve Sınırlılıkları

Araştırmada bireylere, online anket uygulaması yapılacağı için, online anket uygulama dezavan-

Tablo 1. Bireylerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular (N=563)

Sosyodemografik özellikler	Min-Max	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	18-80	25.94	10.19
		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	373	66.3
	Erkek	190	33.7
Aile yapısı	Çekirdek aile	412	73.2
	Geniş aile	135	24.0
	Parçalanmış aile	16	2.8
Eğitim düzeyi	Okuryazar değil	19	3.4
	Okuryazar	26	4.6
	İlköğretim	46	8.2
	Lise ve üzeri	472	83.8
Gelir durumu	Düşük	89	15.8
	Orta	427	75.8
	Yüksek	47	8.3
Medeni durum	Evli	160	28.4
	Bekar	403	71.6
Çocuk olma durumu (n=160)	Evet	143	89.3
	Hayır	17	10.7
Çocuk sayısı (n=160)	Çocuk yok	17	10.6
	Bir çocuk	33	20.6
	İki çocuk	47	29.4
	Üç ve daha fazla çocuk	63	39.4
Yaşanılan yer	Köy	84	14.9
	İl	352	62.5
	İlçe	127	22.6
Deprem bölgesinde yaşama durumu	Evet	165	29.3
	Hayır	398	70.7
Deprem bölgesinde olanların yaşadığı yer (n=165)	Çadır	26	15.8
	Çadır kentlerde	5	3.0
	Konteynırda	7	4.2
	Akraba/gecekondu	13	7.9
	Evde	114	69.1
Daha önce afet yaşama durumu	Evet	377	67.0
	Hayır	186	33.0
Yaşanılan afet türü (n=377)	Deprem	337	89.4
	Sel	18	4.8
	Heyelan	4	1.1
	Yangın	9	2.4
	Diğer	9	2.4
Afetlere karşı çanta bulundurma durumu	Evet	162	28.8
	Hayır	401	71.2
Afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu	Evet	131	23.3
	Hayır	432	76.7
Afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu	Evet	397	70.5
	Hayır	166	29.5
Afetle ilgili eğitimi nereden alındığı (n=397)	Televizyon	49	12.3
	İnternet ortamı	83	20.9
	Okul	209	52.6
	Diğer	56	14.1

tajlarından olan bireylerin, anket katılım oranları düşük olabilir, görüşmeyi reddedebilir, yanlış anlaşılan sorulara yanıt bulunamadığı durumda soruların yanıtları değişkenlik gösterebilir.

2.9. Etik İlkeler

Araştırmada Kafkas Üniversitesi Girişimsel Olmayan Çalışmalar Etik kurul başkanlığından 02.05.2023 tarih ve 81829502.903/74 numarası ile etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada katılımcılardan anket formu üzerine yapılan açıklama sonrasında sadece katılmayı kabul eden bireyler çalışmaya katılabilmişlerdir.

2.10. Gönüllüler için Araştırmaya Dâhil Olma Kriterleri

18 yaş ve üzerinde olan, okur yazar olan, sosyal medyaya erişimi olan bireyler çalışmaya dahil edilmiştir.

2.11. Gönüllüler için Dışlama Kriterleri

Çalışmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan ayrılmak isteyen, 18 yaşın altında olan, okur yazar olmayan bireyler çalışmadan dışlanmıştır.

2.12. Araştırmadan Beklenen Yarar

Bu çalışma bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Sonuçlar doğrultusunda bireylere danışmanlık yapmak, eğitimler planlamak ve böylelikle bireylerin afet hazırlık inançlarını yükseltmek amaçlarını gerçekleştirebilmektir. Ayrıca bireyler üzerinde afet hazırlık inançları, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri ile ilgili ya-

pılacak çalışmalara temel oluşturmaktır.

3. BULGULAR

Bu çalışma 563 katılımcı ile tamamlanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 25.94±10.19'dur. Katılımcıların % 66,3'ü kadın, %73,2'si çekirdek aileye sahip, %83,8'i lise ve üzeri öğrenim durumuna sahip, %75,8'i orta gelirli, %71,6'sı bekar, %89,3'ü çocuk sahibi, % 39,4'ü üç ve daha fazla çocuk sahibi, %62,5'i ilde yaşıyor, %29,3'ü deprem bölgesinde yaşıyor, deprem bölgesinde yaşayanların %69,1'i evde yaşıyor, %67,0'si daha önce afet yaşamış, %89,4'ü deprem afetini deneyimlemiş, %71,2'si afetlere karşı çanta bulundurmuyor, %76,7'si afetlere hazırlıklı olduğunu düşünmüyor, %70,5'i afetler ve yönetimi hakkında eğitim almış ve %52,6'sı afetler ve yönetimi hakkında eğitimi okuldan almıştır (tablo 1).

Katılımcıların, afet hazırlık inancı 77.13±22.74, umutsuzluk ölçeği 8.84±3.79, kadercilik eğilimi ölçeği 66.23±13.91 olarak bulunmuştur (tablo, 2).

Afet hazırlık inancı toplam puanı ve alt boyutlarından algılanan duyarlılık, algılanan engeller, algılanan ciddiyet ile umutsuzluk arasında pozitif yönlü zayıf ilişki, öz yeterlilik, eyleme geçirme, algılanan fayda öz yeterlilik, eyleme geçirme ile pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı toplam puanı ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı öz yeterlilik alt boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt

Tablo 2. Katılımcıların Afet hazırlık inancı, Umutsuzluk ve Kadercilik Eğilimleri Ölçekler ve alt boyut Puanları

Ölçekler ve alt boyutları	Madde sayısı	Min-Max	Mean±SD
Afet hazırlık inancı ölçeği toplam puanı	31	31.00-155.00	77.13±22.74
Öz yeterlilik	8	8.00-40.00	19.11±6.34
Eyleme geçiriciler	5	5.00-25.00	11.92±4.27
Algılanan duyarlılık	6	6.00-30.00	14.89±4.96
Algılanan engeller	6	6.00-30.00	17.56±6.27
Algılanan faydalar	3	3.00-15.00	5.88±3.03
Algılanan ciddiyet	3	3.00-15.00	7.74±3.02
Umutsuzluk ölçeği toplam puanı	20	0.00-20.00	8.84±3.79
Kadercilik eğilimi ölçeği toplam puanı	24	28.00-112.00	66.23±13.91
Önceden belirlenmişlik	8	8.00-40.00	23.07±8.82
Kişisel kontrol	6	6.00-30.00	17.26±7.09
Batıl inanç	6	6.00-30.00	14.89±6.37
Şans	4	4.00-20.00	10.99±4.14

boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı *eyleme geçiriciler* alt boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik (zayıf), batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı *algılanan duyarlılık* alt boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı *algılanan engeller* alt boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik (zayıf), batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı *al-*

gılanan faydalar alt boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancı *algılanan ciddiyet* boyutu ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki, kişisel kontrol alt boyutu ile negatif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır (Tablo, 3; $p < 0.001$).

Katılımcıların afet hazırlık inancı ile aile yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p < 0.05$). Çekirdek aileye sahip bireylerin afet hazırlık inancı parçalanmış aileye sahip olanlardan daha yüksek bulunmuştur (tablo, 4; $p = 0.032$). Bireylerin cinsiyeti, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sahibi olma du-

Tablo 3. Katılımcıların Afet hazırlık inancı, Umutsuzluk ve Kadercilik Eğilimleri Ölçekleri alt boyut puanları Arasındaki İlişki

	1	A.1	A.2	A.3	A.4	A.5	A.6	2	3	B.1	B.2	B.3	B.4	
1.Afet hazırlık inancı ölçeği toplam puanı	r	1	.866**	.859**	.896**	.774**	.664**	.743**	.298**	.252**	.324**	-.322**	.261**	.304**
	p		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
A.1.Öz yeterlilik	r	.866**	1	.755**	.714**	.512**	.551**	.558**	.226**	.215**	.246**	-.240**	.236**	.246**
	p	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
A.2.Eyleme geçiriciler	r	.859**	.755**	1	.770**	.534**	.553**	.537**	.220**	.241**	.301**	-.270**	.229**	.277**
	p	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
A.3.Algılanan duyarlılık	r	.896**	.714**	.770**	1	.646**	.574**	.590**	.262**	.249**	.317**	-.318**	.249**	.319**
	p	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
A.4.Algılanan engeller	r	.774**	.512**	.534**	.646**	1	.288**	.566**	.303**	.135**	.260**	-.332**	.150**	.239**
	p	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.001	.000	.000	.000	.000
A.5.Algılanan faydalar	r	.664**	.551**	.553**	.574**	.288**	1	.509**	.133**	.213**	.158**	-.076	.238**	.141**
	p	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.002	.000	.000	.073	.000	.001
A.6.Algılanan ciddiyet	r	.743**	.558**	.537**	.590**	.566**	.509**	1	.262**	.197**	.275**	-.251**	.189**	.213**
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000
2.Umutsuzluk ölçeği toplam puanı	r	.298**	.226**	.220**	.262**	.303**	.133**	.262**	1	.027	.114**	-.154**	.024	.072
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.002	.000		.530	.007	.000	.565	.087
3.Kadercilik eğilimi ölçeği toplam puanı	r	.252**	.215**	.241**	.249**	.135**	.213**	.197**	.027	1	.805**	-.286**	.870**	.792**
	p	.000	.000	.000	.000	.001	.000	.000	.530		.000	.000	.000	.000
B.1.Önceden belirlenmişlik	r	.324**	.246**	.301**	.317**	.260**	.158**	.275**	.114**	.805**	1	-.673**	.638**	.743**
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.007	.000		.000	.000	.000
B.2.Kişisel kontrol	r	-.322**	-.240**	-.270**	-.318**	-.332**	-.076	-.251**	-.154**	-.286**	-.673**	1	-.410**	-.606**
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.073	.000	.000	.000	.000		.000	.000
B.3.Batıl inanç	r	.261**	.236**	.229**	.249**	.150**	.238**	.189**	.024	.870**	.638**	-.410**	1	.723**
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.565	.000	.000	.000		.000
B.4.Şans	r	.304**	.246**	.277**	.319**	.239**	.141**	.213**	.072	.792**	.743**	-.606**	.723**	1
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.001	.000	.087	.000	.000	.000	.000	

** . Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

rumu, çocuk sayısı, yaşadığı yer, daha önce afet yaşama durumu, yaşadığı afetin türü, afetlere karşı çanta bulundurma durumu, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu, afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitimi aldığı yer ile afet hazırlık inancı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların umutsuzluk düzeyi ile aile yapısı ($p=0.020$), yaşadıkları yer ($p=0.031$), deprem

bölgesinde yaşama durumu ($p=0.049$), afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu ($p=0.000$), afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu ($p=0.046$) arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur (tablo, 4). Parçalanmış aileye sahip olanların evlilerden, ilde yaşayanların köyde yaşayanlardan, deprem bölgesinde yaşamayanların yaşayanlardan, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünenlerin düşünmeyenlerden, afetler ve yönetimi hakkında eğitimi almayanların eğitim alanlardan umutsuzluk puanları yüksek

Tablo 4. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre afet hazırlık inancı, umutsuzluk ve kadercilik eğilimlerinin karşılaştırılması

Özellikler	Afet Hazırlık İnancı Ölçeği Mean±SD	Umutsuzluk Ölçeği Mean±SD	Kadercilik Eğilimleri Ölçeği Mean±SD
Cinsiyet			
Kadın	77,88±21.40	8,99±3.50	67,43±13.53
Erkek	75,66±25.15	8,53±4.30	63,88±14.36
Test ve p	t=1.098, p=0.279	t=1.353, p=0.177	t=2.879, p=0.004
Aile yapısı			
Çekirdek aile (a)	77,59±22,44	8,91±3,68	65,98±13,92
Geniş aile (b)	76,40±24,02	8,35±3,84	67,01±13,78
Parçalanmış aile (c)	71,56±19,17	11,06±5,38	66,00±15,40
Test ve p	F=3.632, p=0.032* a>c	F=3.954, p=0.020* b>c	F=0.279, p=0.757
Eğitim düzeyi			
Okur-yazar değil (a)	88,26±27,94	9,52±4,81	69,68±10,84
Okur-yazar (b)	78,57±21,95	7,26±4,44	71,03±14,50
İlköğretim (c)	78,08±22,63	9,52±3,09	70,89±12,04
Lise ve üzeri (d)	76,51±22,51	8,83±3,76	65,37±14,79
Test ve p	F=1.701, p=0.166	F=2.198, p=0.087	F=3.794, p=0.010** d>b,c
Medeni durum			
Evli	78,96±23,40	8,76±4,00	69,05±13,15
Bekar	76,41±22,45	8,86±3,71	65,11±14,06
Test ve p	t=1.201, p=0.230	t=-0.281, p=0.779	t=3.048, p=0.002
Yaşanılan yer			
Köy (a)	79,72±24,17	7,94±4,22	66,82±14,79
İl (b)	76,30±20,96	9,12±3,73	65,46±14,01
İlçe (c)	77,72±26,28	8,65±3,59	67,99±12,93
Test ve p	F=0.821, p=0.441	F=3.511, p=0.031*** b>a	F=1.637, p=0.195
Deprem bölgesinde yaşama durumu			
Evet	77,57±24,07	8,35±4,07	66,56±13,09
Hayır	76,87±22,19	9,04±3,66	66,09±13,56
Test ve p	t=0.417, p=0.677	t=-1.970, p=0.049	t=0.361, p=0.718
Afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu			
Evet	74,62±25,10	7,70±4,31	66,02±15,32
Hayır	77,89±21,94	9,18±3,56	66,29±13,43
Test ve p	t=-1.444, p=0.149	t=-3.965, p=0.000	t=-0.199, p=0.843
Afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu			
Evet	76,40±22,18	8,24±3,97	65,44±14,31
Hayır	78,89±23,99	9,31±3,30	68,13±12,75
Test ve p	t=-1.188, p=0.235	t=-2.916, p=0.046	t=-2.100, p=0.036

*Bonferroni testi uygulanmıştır. **Tukey testi uygulanmıştır. ***LSD testi uygulanmıştır

bulunmuştur ($p<0.05$). Bireylerin cinsiyeti, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, daha önce afet yaşama durumu, yaşadığı afetin türü, afetlere karşı çanta bulundurma durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitimi aldığı yer ile umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların kadercilik eğilimi düzeyi ile cinsiyeti ($p=0.004$), eğitim düzeyi ($p=0.010$), medeni durumu ($p=0.002$) ve afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu ($p=0.036$) arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur

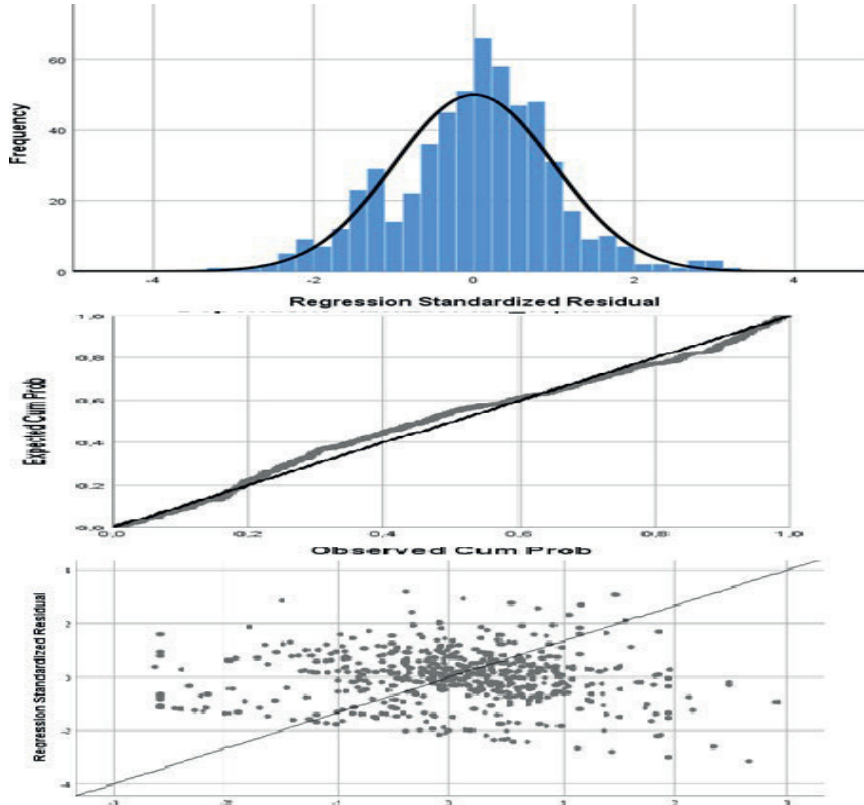
(tablo, 4). Kadınların erkeklerden, lise ve üzeri eğitime sahip olanların okuryazar ve ilköğretim mezunu olanlardan, evlilerin bekarlardan, afetler ve yönetimi hakkında eğitimi almayanların eğitim alanlardan kadercilik eğilimi puanları daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Bireylerin aile yapısı, gelir düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, daha önce afet yaşama durumu, yaşadığı afetin türü, afetlere karşı çanta bulundurma durumu, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitimi aldığı yer ile afet hazırlık inancı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Afet hazırlık inancını etkileyen umutsuzluk ve kadercilik eğilimi toplam puanlarının basit doğrusal regresyon analizi

Bağılı değişken: Afet hazırlık inancı						%95Güven Aralığı	
Bağımsız Değişken	B	SD	β	t	p*	Alt Sınır	Üst Sınır
(Constant)	35.307	4.736		7.455	0.000	26.005	44,609
Umutsuzluk	1.746	0.234	0.292	7.473	0.000	1.287	2,204
Kadercilik eğilimi	0.399	0.064	0.244	6.250	0.000	0.273	0,524

R=0.385 R²=0.148 Adjusted R²=0.145 F=48.726 p<0.001 Durbin-Watson=2.133

Şekil 1. Afet hazırlık inancını etkileyen umutsuzluk ve kadercilik eğilimi toplam puanlarının basit doğrusal regresyon analizi şekilsel gösterimi

Çalışmada afet hazırlık inancını etkileyen faktörler basit doğrusal regresyon analizi ile tablo 5'de sunulmuştur. Kurulan model istatistiksel olarak anlamlı olup ($p < 0.001$), umutsuzluk ve kadercilik eğilimi afet hazırlık inancı üzerinde %14,5 oranında etkilidir.

4. TARTIŞMA

Çalışmaya katılan 563 bireyin bulguları doğrultusunda tartışma yapılmıştır. Çalışmamızda afet hazırlık inancı ölçeği toplam puanı orta düzeyde bulunmuş olup; Sağlık Meslek Yüksek Okulu öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ise genel afete hazırlık inanç ölçeği toplam puan ortalaması yüksek; tıp ve mühendislik öğrencilerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada ise afetler ile ilgili eğitim alan öğrencilerin afet hazırlık inanç ölçeği puan ortalaması daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Yiğit ve ark., 2020; Ertuğrul ve Ünal, 2020). Çalışmamızda genel puan ortalamasının diğer çalışmalara göre düşük olmasının, örneklem, zaman farklılıkları, eğitim düzeyi veya yaş ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür (tablo, 2).

21. yüzyılda doğal afetler, artan kayıplar ve yüksek ekonomik kayıplarda artış eğilimi göstermektedir (Rezabeigi Davarani vd., 2023; Safarpour vd., 2020). Literatürdeki çalışmalara bakıldığında bireylerin afetlere karşı hazırlıklı olmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Ertuğrul ve Ünal, 2020; Ejeta vd., 2015; Patrisina vd., 2018). Afet hazırlık inancı, birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler; Öz-yeterlilik inancı: İnsanların, afetlere karşı hazırlıklı olma konusunda kendilerine güven duymaları, afet hazırlık inancını artırmaktadır (Aldrich ve Meyer, 2015). Afet deneyimi: Daha önce afet yaşamış insanların, afet hazırlık inancının daha yüksek olduğu gözlenmektedir (Lindell ve Perry, 2012). Algılanan tehdit düzeyi: İnsanların, afetlerin ne kadar tehlikeli olduğu konusundaki algıları, afet hazırlık inancını etkilemektedir. Yüksek bir tehdit algısı, afet hazırlık inancını artırmaktadır (Aldrich ve Meyer, 2015; Yong vd., 2020). Yaş: Yaşlı insanların, afet hazırlık inancının daha düşük olduğu bulunmuştur (Lindell ve Perry, 2012). Cinsiyet: Kadınların, afet hazırlık inancının daha yüksek olduğu gözlenmektedir (Lindell ve Per-

ry, 2012). Eğitim düzeyi: Daha yüksek eğitim düzeyine sahip insanların, afet hazırlık inancının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Aldrich ve Meyer, 2015). Gelir düzeyi: Daha yüksek gelir düzeyine sahip insanların, afet hazırlık inancının daha yüksek olduğu gözlenmektedir (Lindell ve Perry, 2012). Medya kullanımı: Medyanın afetler hakkında verdiği haberler ve bilgiler, afet hazırlık inancını etkilemektedir. Medya kullanımının artması, afet hazırlık inancının artmasına neden olabilmektedir (Aldrich ve Meyer, 2015). Sosyal bağlar: Sosyal bağların güçlü olduğu insanların, afet hazırlık inancının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Aile, arkadaş ve komşular arasında afetlere karşı dayanışma ve yardımlaşmanın artması, afet hazırlık inancını artırmaktadır (Lindell ve Perry, 2012). Hazırlıklı olma, insan ve mal hasarını en aza indirmek için tehlikelere etkili bir yanıt verilmesini sağlayacak faaliyetler ve eylemler anlamına gelir (Ardalan vd., 2017; Mabuku vd., 2018; Pourvakhshoori vd., 2017; Rezabeigi Davarani vd., 2023). Afet hazırlığı, etkilenen toplulukların acil ve uzun vadeli ihtiyaçlarına etkili bir şekilde yanıt verebilmek için hayati önem taşımaktadır (Taşkıran ve Baykal, 2017; Yıldız ve Yildirim, 2022). Hazırlık aşamasındaki temel önlemler arasında bilgi ve becerilerin edinilmesi, tehlikelerin etkilerini azaltmak için planlama yapılması, acil durum ekipmanı ve malzemelerinin sağlanması ve acil durum koruyucu önlemler yer alır (Aminizadeh, vd., 2019; Bazıyar vd., 2021; 2020; Rezabeigi Davarani vd., 2023).

Afetler, fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileri olan olaylardır ve bu etkilerin azaltılması için hazırlıklı olmak hayati bir strateji olarak kabul edilmektedir (Chan vd., 2014). Afetlere hazırlık ve zarar azaltma çabalarının sadece resmi kurumlar veya belirli gruplar tarafından değil, tüm toplum üyeleri tarafından üstlenilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir. Bu, afetlere karşı farkındalık yaratma ve olumlu davranış değişiklikleri sağlama konusunda herkesin sorumluluğu olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, afetlere karşı dirençliliğin artırılması için bireylerin ve toplumların bilinçli olarak hazırlıklar yapması gerektiği belirtiliyor. Bu, afetlerin etkilerini en aza indirmek için gereken önlemlerin herkes tarafından bilinip uygulanması gerektiği anlamına gelmektedir (İnal vd., 2018; Tercan, 2022).

Umutsuzluk ölçeği toplam puanı düşük olarak bulunmuş olup; yapılan bir başka araştırmada 70 yaş üzeri bireylerde umutsuzluk ölçeği puan ortalaması yüksek bulunurken, 55-60 yaş aralığındaki bireylerde ise daha düşük puanlar bulunmuştur. Diyabetik hastalar ile yapılan bir başka araştırmada ise hasta bireylerde umutsuzluk ölçeği genel puan ortalaması orta düzey olarak değerlendirilmiştir. Yapılan literatür taramasında umutsuzluğun; yaş, cinsiyet, kronik hastalık, ruhsal problemler, afetlerde yakınıni kaybetme gibi bir çok faktörden etkilendiğini göstermiş olup; bizim çalışmamızda, aile yapısı, yaşadıkları yer, deprem bölgesinde yaşama durumu, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu, afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumunun etkili olduğu ama çalışmamızdaki ortalamanın düşük olması bireylerin genel olarak umutlarını yitirmediklerini düşündürmüştür (Karakaş vd., 2023; Usta ve Yükseler, 2021; Tülüktaş vd., 2019). (tablo, 2)

Kadercilik eğilimi ölçeği toplam puanı orta düzeyde bulunmuş olup, kaderciliğin ne yapılrısa yapılsın gelecekte olacaklara engel olamayacağı inanmak olduğu ifade edilmektedir (Alkan ve Kurnaz, 2022). Literatürde bireylerin kadercilik eğilimi puanlarının orta olduğu (Pehlivan, 2019; Selvi, 2019; Yıldız vd., 2021) ve orta üzerinde olan (Yıldız vd., 2023) çalışmalar bulunmaktadır. Bu farklılıkların, farklı örneklem grupları, coğrafi bölgeler veya kültürel etkenler gibi çeşitli faktörlere bağlı olabileceği düşünülmektedir (tablo, 2)

Afet hazırlık inancı toplam puanı ve alt boyutlarından algılanan duyarlılık, algılanan engeller, algılanan ciddiyet ile umutsuzluk arasında pozitif yönlü zayıf ilişki; eyleme geçirme, algılanan fayda ile umutsuzluk pozitif yönlü çok zayıf ilişki görülmüştür (tablo 3). Benzer şekilde yapılan bir araştırmada öğrencilerin afet hazırlık inancı ve alt boyutlarından algılanan ciddiyetin yüksek olması afete karşı alınan önlemler ve tutumlar ile ilgili durumlarını pozitif yönde etkilerken, algılanan ciddiyetin yüksek olmasının öğrencilerin psikolojilerinde olumsuz etkiye neden olduğu belirtilmiştir (Demirbilek ve Gökaya, 2022). Öz yeterliliğin yüksek olması bireylerin deprem gibi afetlere hazırlık eylemlerini

olumlu yönde etkilerken, öz yeterliliği düşük olan bireylerin ise afetlere hazırlık ve dolayısıyla afetlerden etkilenme durumlarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir (Cong vd., 2021). Çalışma bulgularımız literatürle aynı doğrultudadır. Afet hazırlık inancı toplam puanı ile, kadercilik eğilimi toplamı, önceden belirlenmişlik, batıl inanç, şans alt boyutları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki (tablo, 3), literatüre bakıldığında öğrencilerle yapılan bir araştırmada deprem risk algısı ile kadercilik arasında negatif yönlü ilişki olduğu, dolayısıyla risk algısı yüksek olan öğrencilerin afet ile ilgili hazırlık durumları kadercilik eğilimlerinden olumsuz yönde etkilendiği belirtilirken, Lübnanlı üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada İslamiyet inancına sahip öğrencilerin daha fazla kadercilik davranışı sergilediği görülmüştür (Aksa, 2021; Baytiyeh ve Najah, 2016). Çalışmamızda afet hazırlık inancı ile kadercilik puanı ve alt boyutlarında pozitif yönlü ilişki, kişisel kontrol alt boyutunda ise negatif yönlü ilişki bulunmasında dini inançların etkili olduğu söylenebilir.

Parçalanmış ailelere sahip bireylerin Afet Hazırlık İnancı Ölçeği puanları, çekirdek ve geniş aileye mensup bireylere göre daha düşük, umutsuzluk ölçeği puanları ise yüksek çıkmıştır. Afet gibi bireyleri derinden etkileyen doğa olaylarından korunmak için alınması gereken önlemler sosyal destek ağların kuvvetli olması, bireylerin çevrelerinden destek görmesi gibi unsurlardan olumlu yönde etkilenmektedir. Aile, akran veya sosyal çevrelerinden yeterli desteği alan bireylerin afetlere daha hazırlıklı oldukları görülmüştür (Midexsa vd., 2021). Endonezya' da yapılan bir araştırmada daha yüksek sosyal desteğin tsunamilerle başa çıkma öz yeterliliğini arttırdığı görülmüştür (Permana, 2022).

Bireylerin eğitim düzeyine göre; afet hazırlık ve umutsuzluk ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, lise ve üzeri eğitim alanlarda diğerlerine göre kadercilik eğilimi ölçek puan toplamının daha düşük olduğu görülmüştür (tablo,4). Çalışmamıza benzer şekilde üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmaya göre afet denilince akla ilk gelen afetin deprem olduğu, bireylerde afetin en fazla yetersiz kalma olarak en az ise kadercili-

lik olarak yorumlandığı görülmüştür (Günaydin vd., 2019). Eğitim düzeyi yükseldikçe kadercilik eğiliminin azalmasında bireylerin başatma ve problem çözme becerilerinin eğitimle beraber pozitif yönde gelişmiş olduğu düşünülmüştür.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre afet hazırlık inancı, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri karşılaştırıldığında cinsiyetlere göre, deprem bölgesinde yaşama durumuna göre, afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık saptanmamıştır (tablo, 3). Bunun nedeni olarak ise ülkemizde yaşanmış olan Kahramanmaraş merkez üslü deprem felaketinin 10 il ve tüm ülkeyi benzer şekilde etkilediği düşünülmüştür. Literatür incelendiğinde bazı araştırmalarda erkeklerde (Han vd., 2021; Kelly ve Ronan, 2018) deprem hazırlığı inanç, niyet ve hazırlık davranışı yüksek bulunurken, bazı araştırmalarda ise kadınlarda (Adams vd., 2021; Wang vd., 2021) bu oran yüksek bulunmuştur. Cinsiyetlere göre farklılığın bulunmasında, bölgelere, kültürel değerlere, yaşam deneyimlerine göre sonucun farklılaştığı düşünülmüştür. Çalışmamıza benzer şekilde 112 sağlık çalışanları ve farklı işletmelerde çalışan işçiler arasında yapılan araştırmalarda yaş ile afet hazırlık inancı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, farklı işletmelerde çalışan işçilerle yapılan araştırmada ise eğitim durumu, afetler ile ilgili eğitim almış olmak ve çalışma süresi ile afet hazırlık inancı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Konakçı vd., 2023; Tan, 2020).

Afet hazırlık inancı ile umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri arasında zayıf pozitif yönlü ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$). Bu, afet hazırlık inancının arttıkça umutsuzluk ve kadercilik eğilimlerinin de arttığını göstermektedir. Bu ilişki, afet hazırlık inancının bireylerin olumsuz düşünceler ve kadercilik eğilimleri üzerinde etkisi olduğunu düşündürmektedir. Örneğin, daha yüksek bir afet hazırlık inancına sahip bireyler, olası bir afet durumunda kendilerini daha fazla hazır hissedebilirler, bu da umutsuzluğu ve kadercilik eğilimlerini azaltabilir.

Afetlere hazırlıklı olduğunu düşünmeyen ve eğitim almayan bireylerin afetlere hazır olduğunu düşünenlere göre umutsuzluk ölçeği pu-

anlarının yüksek olduğu görülmüştür; eğitim, bilgi afetlere hazır bulunmuşluğu olumlu yönde etkilemektedir. Heinkel ve arkadaşlarının (2022) Myanmar'daki çalışmasında ev halkının afetler hakkında bilgilendirilmesinin afetlere hazırlıklı olma durumunu arttırdığı, Çin' de yapılan bir araştırmada ise afetler ile ilgili ne kadar çok bilgi sahibi olunursa o kadar hazırlıklı olunduğu sonucuna varılmıştır (Wu vd., 2022). Çalışmamıza benzer şekilde bireylerin bilgi düzeyi, farkındalığı, risk algısı eğitimle arttırılabilirken, sosyo-ekonomik sebepler, ülkelerin afet stratejileri yeterli hazırlığı sağlayamamakta ve bu da bireylerde çaresizlik, umutsuzluk yaratabilmektedir. Lübnanlı öğrenciler ile yapılan araştırmada öğrencilerin eğitim eksikliklerinin farkındalığı afetlere hazır oluş çabalarını olumlu yönde etkilerken, kadercilik eğiliminin ise olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Tang vd., 2018; Baytiyeh ve Naja, 2016).

Afet hazırlık inancını umutsuzluk ve kadercilik eğilimi % 14.5 oranında açıkladığı bulunmuştur. Afet hazırlık inancını etkileyen faktörler açısından 5 modelde kurulan hiyerarşik regresyon analizine göre umutsuzluğa eklenen kadercilik eğilimi alt boyutlarının hepsi istatistiksel olarak anlamlı sonuç oluşturmuştur. Bilindiği kadarıyla literatürde afet hazırlık inançlarının umutsuzluk ve kadercilik eğilimi bağlamında inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Çalışmamızın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu sonuç, afet hazırlık çalışmalarının sadece fiziksel hazırlık değil, aynı zamanda psikolojik hazırlık üzerinde de önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi politikalarının sadece fiziksel hazırlığa değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik hazırlığına da odaklanması gerektiğini düşündürmektedir.

5. SONUÇ

Çalışmada bireylerin orta düzey afet hazırlık inancı, düşük umutsuzluk ve orta düzey kadercilik eğilimi sergiledikleri bulunmuştur. Çalışmada afet hazırlık inanç düzeyini bireylerin aile yapısı etkilemektedir. Umutsuzluk düzeyini aile yapısı, yaşadıkları yer, deprem bölgesinde yaşama durumu, afetlere hazırlıklı olduğunu düşünme durumu, afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu etkilemektedir. Kadercilik

eğilimi düzeyini ise cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumu etkilemektedir. Afet hazırlık inancı ile umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri arasında zayıf pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Afet hazırlık inancını umutsuzluk ve kadercilik eğilimi % 14.5 oranında açıkladığı bulunmuştur. Bireylerin afet hazırlık inancını etkileyen faktörler arasında umutsuzluk ve kadercilik eğilimi bulunmaktadır ve bu bağlamda politika yapıcılara büyük görevler düşmektedir. Aynı zamanda bu bulgular, afet yönetimi ve hazırlığı alanında politika yapıcılara, bireylerin psikolojik faktörlerini dikkate alarak daha etkili afet hazırlık stratejileri geliştirme konusunda rehberlik edebilir.

TEŞEKKÜR

Çalışmaya katılan tüm katılımcılara ve PhD Hülya İncirkuş Küçük'e katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

ADAMS R. M, KARLIN B., EISENMAN D. P., BLAKLEY J. & GLIK D. (2017). Who Participates in The Great Shakeout? Why Audience Segmentation Is The Future Of Disaster Preparedness Campaigns. *Int J Environ Res Public Health*, 14, 1407.

AKPINAR, N. B., & CERAN, M. (2020). Afetlerle İlgili Güncel Yaklaşımlar ve Afet Hemşiresinin Rol ve Sorumlulukları. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 28-40.

AKSA, F. I., UTAYA, S., BACHRİ, S., & HANDOYO, B. (2020). The Role of Knowledge and Fatalism In College Students Related To The Earthquake-Risk Perception. *Jambá: Journal of Disaster Risk Studies*, 12(1), 1-6.

ALDRICH, D. P.. & MEYER, M. A. (2015). Social Capital and Community Resilience. *American Behavioral Scientist*, 59(2), 254-269.

ALKAN, A. D. & KURNAZ, S. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Umutsuzluk ve Kadercilik Eğilimi Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, (13) , 45-54.

AMINIZADEH, M., POURVAKHSHOORI, N., BEYRAMIJAM, M., MAJIDI, N., & RABORI, M. A. S. (2019). Comparing The Effects of Two Different Edu-

cational Methods on Clinical Skills of Emergency Intermediate Technician: A Quasi-Experimental Research. *Journal of Education and Health Promotion*, 8.

ARDALAN, A., KHANKEH, H., MEHRABI TAVAN, A., NEJATI, A., MASOUMI, G., & HAJEBI, A. (2017). Health in Emergencies and Disasters. *Theran: Mehravash*.

AZİMLİ ÇİLİNGİR, G., & ÖRÇEN GÜLER, İ. (2020). Afet Politikalarında Risk Unsuru Ve Afet Mevzuatında Risk Yönetimi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 152-165. doi:10.33712/mana.687889.

BBAIL, R. D. F., KOVALESKI, J. L., DA SILVA, V. L., PAGANI, R. N., & CHIROLI, D. M. D. G. (2021). Internet Of Things In Disaster Management: Technologies And Uses. *Environmental Hazards*, 20(5), 493-513.

BAYTIYEH, H., & NAJA, M. (2016). The Effects Of Fatalism And Denial On Earthquake Preparedness Levels. *Disaster Prevention and Management*, 25(2), 154-167.

BAZYAR, J., ALİMORADI, S., SEYDİ, M., POURVAKHSHOORİ, N., & SADEGHİFAR, J. (2021). Coronavirus Disease-2019 Risk Management Using Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats Analysis Approach In The Health System: A Qualitative Multimethod Study. *Journal Of Education And Health Promotion*, 10.

BAZYAR, J., POURVAKHSHOORİ, N., SAFARPOUR, H., FARROKHİ, M., KHANKEH, H. R., DALIRI, S., ... & SAYEHMIRI, K. (2020). Hospital Disaster Preparedness In Iran: A Systematic Review And Meta-Analysis. *Iranian journal of public health*, 49(5), 837.

BECK, A. T., WEİSSMAN, A., LESTER. D., & TRELLE, L. (1974). The Measurement of Pessimism: The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861.

BOZKURT, N. (2003). Depresyonda Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımlar: Beck'in Bilişsel Kuramı. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(3), 59-64.

CHAN, E., KİM, H. J., LİN CCHEUNG, L. Y. E., & LEE, P. P. (2014). Is Previous Disaster Experience A Good Predictor For Disaster Preparedness In Extreme Poverty Households in Remote Muslim Minority Based Community in China? *J Immigrant Minority Health*, 16, 466-472.

CONG Z, CHEN Z & LIANG D. (2021). Barriers to preparing for disasters: age differences and caregiving responsibilities. *Int J Disaster Risk Reduct*, 102338.

DEMİRBAŞ, H., SEZER, A., & ERGUN, A. (2013). Afet Yönetiminde Halk Sağlığı Hemşiresinin Rol ve Sorumlulukları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21 (2), 122-128.

- DEMİRBILEK, Ö. & GÖKKAYA, E. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11 (2), 617-624 .
- DIAB, G. M., & MABROUK, S. M. (2015). The Effect of Guidance Booklet on Knowledge and Attitudes of Nurses Regarding Disaster Preparedness at Hospitals. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5 (9), 17-31.
- EFEYOĞLU, İ. E., SEZGİLİ, K., & SEĞMENOĞLU, M. (2021). Afete Hazırlık: Kontrol Odağı ve Genel Afet Hazırlık İnanışı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Türk İdare Dergisi*, 109.
- EJETA, L. T., ARDALAN, A., & PATON, D. (2015). Application of Behavioral Theories to Disaster And Emergency Health Preparedness: A Systematic Review. *Plos Currents*, 1(7), 1-28.
- EJETA, L. T., ARDALAN, A., & PATON, D. (2015). Application of Behavioral Theories to Disaster And Emergency Health Preparedness: A Systematic Review. *PLoS Currents*, 7.
- ERSOY, Ş., & KOÇAK, A. (2016). Disasters and earthquake preparedness of children and schools in Istanbul. Turkey. *Geomatics, Natural Hazards and Risk*, 7(4), 1307-1336.
- ERTUĞRUL, B. & ÜNAL, S. D. (2020). Bir Vakıf Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Genel Afete Hazırlıklı Olma İnanç Durumlarının Belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 3 (1), 31-45.
- ERTUĞRUL, B. & ÜNAL, S. D. (2020). Bir Vakıf Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Genel Afete Hazırlıklı Olma İnanç Durumlarının Belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 3 (1), 31-45 .
- Etik Araştırma Bilgi Merkezi (2023). <http://etikarastirma.com/tr/icerik/bilgi-merkezi/10> ET: 28.04.2023
- GÜNAYDIN, G., EYÜPOĞLU KARAOĞLU, N. D. & GÜNAYDIN, M. (2019). Afet kavramı konusunda görüşlerin resim çizme yoluyla incelenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 4 (2) , 67-77.
- HAN Z, WANG L, CUI K. (2021). Trust in stakeholders and social support: risk perception and preparedness by the Wenchuan earthquake survivors. *Environ Hazards*, 20, 132-145.
- HAYNIE, D. L., SOLLER, B., & WILLIAMS, K. (2014). Anticipating Early Fatality: Friends. Schoolmates' And Individual Perceptions of Fatality on Adolescent Risk Behaviors. *Journal Youth Adolescence*, 43, 175-192
- HEINKEL S-B, THIEBES B, THAN ZM, AUNG T, KYI. (2022). Disaster preparedness and resilience at household level in Yangon, Myanmar. *Nat Hazards*, 112,1273-1294.
- HULL, A. M., ALEXANDER, D. A., & KLEIN, S. (2002). Survivors of The Piper Alpha Oil Platform Disaster: Long-Term Follow-Up Study. *The British Journal of Psychiatry*, 181(5), 433-438.
- INAL, E., ALTINTAŞ, K. H., & DOĞAN, N. (2019). General Disaster Preparedness Beliefs and Related Sociodemographic Characteristics: The Example of Yalova University, Turkey. *Turkish Journal of Public Health*. 17(1). 1-15.
- INAL, E., ALTINTAS, K. H., & DOGAN, N. (2018). The Development of A General Disaster Preparedness Belief Scale Using The Health Belief Model As A Theoretical Framework. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(1), 146-158.
- KARAKAŞ, N., ÇEVİK AKTURA, S., BÜYÜKBAYRAM, Z., EVREN, B., & ÇITLIK SARITAŞ, S. (2023). Diyabetik Hastalarda Sosyal Destek ile Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 757-763.
- KAYA, A., & BOZKUR, B. (2015). Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 935 -946
- KAYANI, A., KING, M. J., & FLEITER JUDY. (2011). Fatalism and Road Safety in Developing Countries. With A Focus On Pakistan. *Journal of the Australasian College of Road Safety*, 22 (2), 41-47.
- KELLY, B, RONAN, K.R. (2018). Preparedness For Natural Hazards: Testing An Expanded Education-And Engagement-Enhanced Social Cognitive Model. *Nat Hazards*, 91, 19-35.
- KONAKÇI G., CÖMERT M. B., ÖZGÜRSOY URAN B. N. & NEMLİ A. (2023). Farklı İşletmelerde Çalışan İşçilerin Afete Hazırlık Durumlarının İncelenmesi. *Anatolian J Emerg Med*, 6(2), 53-60.
- LİNDELL, M. K., & PERRY, R. W. (2012). The Protective Action Decision Model: Theoretical Modifications And Additional Evidence. *Risk Analysis*, 32(4), 616-632.
- MABUKU, M. P., SENZANJE, A., MUDHARA, M., JEWITT, G., & MULWAFU, W. (2018). Rural Households' Flood Preparedness And Social Determinants İn Mwandı District of Zambia and Eastern Zambezi Region of Namibia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 28, 284-297.
- MCCLURE, J., ALLEN, M. W, & WALKEY F. (2001). Basic and Applied Social Psychology, 23 (2), 109-121

- MÍDEKSA S, GALANG DD, ENDESHAW M, FEYERA F, GEBREYOHANNES Y, ARARSO D, ET AL. (2021). Social Support As Determinants Of Disaster Preparedness. *Ethiop J Public Health Nutr*, 4:89-94.
- OLCHİN, L., & KRUTZ, A. (2012). Nurses as First Responders in a Mass Casualty: Are You Prepared?. *Journal of Trauma Nursing JTN*, 19(2), 122-129.
- OZDEMİR, O., BOYSAN, M., OZDEMİR, P. G., & YILMAZ, E. (2015). Relationships Between Posttraumatic Stress Disorder (PTSD), Dissociation. Quality Of Life. Hopelessness. and Suicidal İdeation Among Earthquake Survivors. *Psychiatry Research*, 228(3), 598-605.
- PATON, D. (2018). *Disaster resilience: An integrated approach*. Charles C Thomas Publisher.
- PATRISINA, R., EMETIA, F., SIRIVONGPAISAL, N., SUTHUMMANON, S., ALFADHLANI, A., & FATRIAS, D. (2018). Key Performance İndicators of Disaster Preparedness: A Case Study of A Tsunami Disaster. In *MATEC Web of Conferences*, 229, 1-4.
- PEHLİVAN, İ. (2019). Hipertansiyon hastalarında ilaç uyumu ve kadercilik eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi [Unpublished master's thesis]. University of Sanko
- PELEG, K., BODAS, M., HERTELENDY, A. J., & KIRSCH, T. D. (2021). The COVID-19 Pandemic Challenge To The All-Hazards Approach For Disaster Planning. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 55, 102103.aHazırbulunmuşluk Ölçeği. *İdealkent*. 11(31). 1959-1983.
- PERMANA, I. (2022). The Effect Of Disaster Training, Social Support and Social Capital On Community Self Efficacy İn Dealing With Tsunami Disaster İn Pangumbahan Village, Ciracap District, Sukabumi Regency. *Risenologi*, 7(1a), 56-62.
- POURVAKHSHOORİ, N., NOROUZİ, K., AHMADİ, F., HOSSEİNİ, M., & KHANKEH, H. (2017). Nurse İn Limbo: A Qualitative Study Of Nursing İn Disasters İn Iranian Context. *Plos One*, 12(7), e0181314.
- POURVAKHSHOORI, N., NOROUZI, K., AHMADI, F., HOSSEINI, M., & KHANKEH, H.. (2017). Nursing İn Disasters: A Review of Existing Models. *International Emergency Nursing*, 31, 58-63.
- RAMIREZ, S. A. (2014). Fatalism And Cancer Risk Knowledge Among A Sample of Highly Acculturated Latinas. *Journal Cancer Education*, 29, 50-55.
- REZABEİGİ DAVARANİ, E., NEKOEİ-MOGHADAM, M., KHANJANI, N., IRANPOUR, A., CHASHMYAZDAN, M. VE FARAHMANDNIA, H.. (2023). Sosyal-Bilişsel Teori Yapılarına Dayalı Olarak Hanelerin Depreme Hazırlığına İlişkin Faktörler: Sistematiik Bir İnceleme. *Halk Sağlığında Sınırlar*, 11, 987418.
- S., SAFI-KEYKALEH, M., MOUSAVIPOUR, S., PIRANİ, D., SAHEBI, A., ... & DEHGhani. (2020). Challenges and Barriers of Humanitarian Aid Management in 2017 Kermanshah Earthquake: A Qualitative Study. *BMC Public Health*, 20, 1-10.
- SCHMIDT, C. (2007). Fatalism May Fuel Cancer-Causing Behaviors. jnci.oxfordjournals.org
- SEBER, G., DİLBAZ, N., KAPTANOĞLU, C., & TEKİN, D. (1993). Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirliğı. *Kriz Dergisi*, 1, 3.
- SELVİ, A. (2019). Yakınında Meme Kanseri Olan Kadınların Öğrenim Gereksinimleri ile Kadercilik Eğilimi Arasındaki İlişki [Unpublished master's thesis]. University of Istanbul
- SMITH, S. K., MCCARTY, C., & OKADA, A. (2012). Public opinion and the politics of disaster mitigation: The case of Florida's four hurricanes. *Journal of Public Policy*. 32(3). 231-252.
- ŞİMŞEKOĞLU, Ö., NORDFJARN, T., ZAVAREH, M. F., HEZAVEH, A. M., MAMDOOHİ, A. R., & RUNDMO, T. (2013). Risk Perceptions. Fatalism and Driver Behaviors in Turkey and Iran. *Safety Science*, 59, 187-192.
- TAN, Y. F. (2020). Denizli il ambulans servisi başhekimliğı, acil sağlık istasyonları ve komuta kontrol merkezi çalışanlarının afet inanç ölçeği modeline göre afete hazırlık durumları (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- TAŞKIRAN, G., & BAYKAL, Ü. (2017). Hemşirelerin Afetlere İlişkin Görüşleri Deneyimleri ve Hazırlık Algısı Nurses'opinions Experiences and Preparedness Perceptions Related to Disasters. *International Refereed Journal of Nursing Researches*, 36.
- TERCAN, B. (2022). Afete Dirençlilikte Bireylerin Afetlere Hazırlığının İncelenmesi: Erzincan İli Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 261-269.
- TÜİK. Nüfus ve Konut Sayımı (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-ve-Konut-Sayimi-2021-45866> ET: 28.04.2023
- TÜLÜKTAŞ, N. , KARAGÜN, E. & KAVİ, O. (2019). Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım Durumlarına Göre Emekli Bireylerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 587-597.
- TÜRKÜM. S. A. (2006). Are fatalism and optimism an obstacle to developing self protecting behaviors Study with a turkish sample. *Social Behavior And Personality*. 34 (1). 51-58
- USTA, E. & YÜKSELER, M. (2021). Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İkilemler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 4 (2), 249-269.

WANG Z, HAN Z, LIU L & YU S. (2021). Place Attachment And Household Disaster Preparedness: Examining The Mediation Role Of Self-Efficacy. *Int J Environ Res Public Health*, 18, 5565.

WU J, YANG X, DENG X, XU D. (2022). Does Disaster Knowledge Affect Residents' Choice of Disaster Avoidance Behavior In Different Time Periods? Evidence From China's Earthquake-Hit Areas. *Int J Disaster Risk Reduct*, 67, 102690.

YILDIRIM, M. S., YILDIZ, M., & OKYAR, G. (2021). Family Planning Attitudes, Religious Orientation And Fatalistic Tendency Levels: A Descriptive-Correlational Study In Turkey. *Journal Of Religion And Health*, 60(6), 4115-4131.

YILDIZ, M., YILDIRIM, M. S., ELKOCA, A., SARPDAĞI, Y., AYDIN, M. A., KABAK, T., & DEGE, G. (2023). Consanguineous Marriage, Health Literacy and Fatalism Levels of Different Generations: A Descriptive-Correlational Study in A Sample from Turkey. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 197-207.

YİĞİT, E., BOZ, G., GÖKÇE, A. & ÖZER, A. (2020). İnönü Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(4), 580-586.

YİĞİT, E., GÜLSEDA, B. O. Z., GÖKÇE, A., & ÖZER, A. (2020). İnönü Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi. Tutum ve Davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(4), 580-586.

YILDIZ, C. Ç., & YILDIRIM, D. (2022). The Effects Of Disaster Nursing Education Program On Beliefs In General Disaster Preparedness, Disaster Response Self-Efficacy, and Psychological Resilience In Nursing Students: A Single-Blind, Randomized Controlled Study. *Nursing Education Perspectives*, 43(5), 287-291.

YONG. Z., ZHUANG. L., LIU. Y., DENG. X., & XU. D. (2020). Differences in The Disaster-Preparedness Behaviors of The General Public and Professionals: Evidence From Sichuan Province. China. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(14), 5254.